

MONIPOLVINEN KOULUTIENI

Kansakoulun alkuvuosien tunnelmia

Ensimmäinen kouluni oli kyläkoulu Harjumaan kansakoulu Mikkelin maalaiskunnassa. Syksyllä vuonna 1967 aloitin kansakoulun ensimmäisen luokan. Koulu oli hirsirakennus, jossa oli iso piha ja pieni urheilukenttä. Ulkokuussit olivat pihan toisella laidalla. Meillä oli kolme yhdysluokkaa 1–2, 3–4 ja 5–6 ja kolme opettajaa, joista yksi toimi rehtorina. Muuta henkilökuntaa ei ollut kuin Maire-keittäjä. Maire oli siivooja sekä talonmies, teki itse ruuat ja piti ulkoalueesta huolta. Hän oli ahkera, asui koulurakennuksessa yläkerrassa ullakkohuoneistossa perheensä kanssa. Myös rehtoriopettaja asui koulurakennuksessa nelihenken perheensä kanssa. Rehtori oli huomattavasti fiksumpi kuin muut opettajat. Rehtori opetti 5.–6. -luokkalaisia, enkä minä ikinä päässyt sen luokalle. 1.–2. -luokkalaisia opetti Ritva Kakriainen. Olin hänen kanssaan koulun ulkopuolella paljon tekemisissä, koska hän oli setäni vaimo. Hän pitäytyi tarkasti opettajan roolissa koulussa eikä koulumatkalla saanut sinutella eikä teititellä. Meidän piti puhutella opettajaa seuraavalla tavalla: ”Tässä opettajalle opettajan kynä”. Koulussa oli sellainen mentaliteetti, että aina pitäydettiin tarkasti samalla tavalla, ei ylimäärisiä sanoja oppilaille. Opettajat toimi kuin robotit ja oli hirveän tiukka ilmapiiri. Se kuri oli sotilaallista. Kaikki opetus tehtiin varmaan jonkun sääntökirjan mukaan vuodesta toiseen samalla tavalla. Koulumatkat kuljin talvet hiihtämällä, sulan maan aikaan kävelemällä. Kun olin toisella luokalla, sain polkupyörän ja sitten kuljin sillä tai suksilla.

Koulun aamunavaukset oli hirveitä, oikein kristillisiä, joita lapset eivät ymmärtäneet. Koulun käytävä toimi yhteisenä tilana, jossa seistiin paririvissä asennossa. Ei saanut heilahtaa, muuten sai jälki-istuntoa. Ja minulle sitä tuli paljon. Kevät- ja joulujuhlissa oli aina näytelmä. Kevätjuhlissa olin prinssi ja Erja oli prinsessa. Aina. Joulujuhlissa me oltiin Joosef ja Maria. Aina. Muut pojat oli liian kankeita näyttelemään. Tytöt olivat kaikissa rooleissa ja niitä jännitti maha kuralla. Koulun ansiotahan se, että jännitti. Kuria vaadittiin, ei saanut olla omaa mielikuvitusta. Tuo liiallinen kuri pilasi rentouden.

Muistan jok'ikisen luokkakaverin nimen. Luokalla oli kaksitoista oppilasta ja reilu 60 koko koulussa. Muistan missä luokkalaiset asuivat ja niiden sisarukset. Luokkakaverit oli tylsiä ja arkoja ja sopeutunut siihen tiukkaan kuriin. Harmitti kun tuntui, että kaikki oli luovuttanut. Toiset ei kapi-noinut ja olivat aivan kauhuissaan, kun minä kapinoin. Koulussa ei ollut mitään hauskaa, siedettävintä oli liikunta, käsityöt ja laskento. Liikunnassa sujui laji kuin laji ja nokkeluutta minulta löytyi käsitöissä. Tuntui välillä tylsältä, kun laskentatehtävät oli niin helppoja. Hiihtokilpailut oli haus-kinta, kun sai nähdä hämmästyneitä naamoja. On se kun kolmosluokkalaiselle ei kuutosluokan jätkätkään pärjää. Minuuteilla voitin omat luokkalaiset. Oli mulla hullu kunto.

No millainen on alkoholistiperheen ADHD -poika? Varmaan painajainen. Olin nopea oppimaan, jos kiinnosti, yleensä mikään ei kiinnostanut. Olin nokkela koulussa, mutta kulutin potentiaaliani kepposten tekoon. Välitunneilla loin sirkusta tai draamaa, välillä meni horror-puolellekin. Kerrankin esitin juovani kaljaa ruskeasta lasipullosta. Herkimmät tytöt rupesivat itkemään. Ja rehtorinpuhutteluun. Hehee, vetopommi Opettajan pöydänjalan ja tuolinjalan väliin oli kova juttu. Oli lähellä tulla lähtö koulukotiin. Onneksi rehtori jollain tapaa ymmärsi minua ja näki asian taakse, että nokkela poika, ei sillä varmaan kivaa ole kotona, ja osan asioista hän katsoi sormien välistä. Harmi kun rehtori ei koskaan ollut oma opettajani. Opettihan se liikuntaa pojille ja puukässä, ja ne hän olivat minun vahvuuksia. Hän joskus jopa hymyili minulle, kun onnistuin hyvin. Hän oli 5-6 luokan opettaja ja minä pääsin pois 4. luokan jälkeen.

Vapaa-ajalla ei ollut kouluun liittyviä kavereita, luulen että kavereiden vanhemmat viimeistään sen vetopommijutun jälkeen olivat kieltäneet lapsiaan olemasta minun kanssa. Mutta olin aika hyvä jalkapallossa, ja pääsin jo pienenä Harjumaan Kajastuksen P16-joukkueeseen. Olihan se päheetä. Pääsi hetkeksi irti kaikesta muusta. Taisin edetä kapteeniksi joskus 13-vuotiaana. Siellä pääsin isompien jätkien porukoihin. Isompien jätkien jutut ovat isompien jätkien juttuja. Oman ikäinen lapsuus oli minulla todella lyhytaikainen. Urheiluseurassa oli paljon eri kilpailuita. Kajastuksen kilpailusta sai aina voitosta lusikan, ja niitä kertyi paljon.

Joskus ehkä kahdeksanvuotiaana aloitin retkeilemään koiran kanssa. Ensimmäiset kesät järvellä teltaillen ja sittemmin talviretket taivasalla. Pesäjärvellä teltaailin pitkiäkin aikoja ja viikkotolkulla retkeilin kesällä: eväänä ei muuta kuin suolaa. Itse kalastin, söin lokinmunia ja joskus kusiaisen munia. Pakin kannessa tuli niitä paahdettuna. Kyllä sitä syö, kun tarpeeksi nälkä on ja ne sisälsi proteiinia. Hampaat vaan tarttu toisiinsa kiinni. Joskus oli perhanan kova nälkä ja 3 särkeä jaettiin koiran kanssa puoliksi. Jos sitä huomenna saisi useamman kalan. Kyllä siellä oppi selviytymistaitoja. Ensimmäisen kouluni jätin kyllä sillä mielellä, että tuonne suuntaan en edes kuse koskaan. Kokemukset koulusta oli järkyttäviä. Mutta asioilla on aina puolensa. Minulle se opetti eri asioita kuin muille. Kaksi idioottia opettajaa, rehtori Pertti, joka joskus katto ystävällisesti, jos sai jonkun onnistumisen liikkatunnilla tai kässäntunnilla. Se välillä hymyili ystävällisesti. Löytyy helmiä harmaasta massasta. Muuten koululla ei ollut annettavaa, kyllähän sieltä pääsi aika nopeasti pois.

Kesäkuu 1968 Hannu 7-vuotiaana.
Kuva: Hannu Kakriaisen kotialbumi.

Porskin porukan ulkopuolella

Koulukuva vuodelta 1976. Oppikoulussa.
Kuva: Hannu Kakriaisen kotialbumi.

Oppikouluun siirtyessä muutos oli järkyttävän iso. En olisi osannut kuvitella sitä niin valtavaksi. Porrassalmen Yhteislyseo. Minun lisäksi meidän luokalta oppikouluun pääsi 4 tyttöä, mutta he menivät eri kouluun. Minä valitsin pahamaineisen Porskin. Vanhempani vastustivat oppikouluun menoa, koska se tiesi lisää rahanmenoa: oppikirjat, linja-automatkat, kouluruoka ja lukukausimaksut. Mutta minä vain menin. Ostin omilla rahoillani "Oppikouluun pyrkivän oppaan", koska isosisko sanoi, että ilman sitä ei pärjää pääsykokeissa. Kävin omilla rahoillani linja-autolla myös katsomassa pääsykokeiden tulokset koulun ulko-ovesta. Tulokset jännittivät hieman. Olihan se nimi siellä ja vielä lähellä kärkipäätä! Tunsin että nyt alkaa elämä olemaan omissa näpeissäni.

Ei ainuttakaan tuttua uudessa valtavan suuressa koulussa. Ja edes linja-autossa ei enää moikattu entisiä luokkakavereita. Uudessa luokassa oli 42 oppilasta ja luokanvalvojana oli 19-vuotias poika, joka oli tullut Mikkeliin pelaamaan jalkapalloa MP:n edustusjoukkueessa. Pelaaja tarvitsi työpäikän, ja hänelle annettiin oppikoulun opettajan virka. Ei se oikein mitään osannut tehdä, siellä se punasteli oppilaiden edessä. Monet pojat tykkäsivät siitä, kun se oli ihan hyvä puolustaja. Kukaan opettajista ei oppinut tuntemaan minua moneen vuoteen.

Luokassa oli valmiiksi muodostuneita kaveriryppäitä. Ne, jotka olivat tulleet viidennen luokan jälkeen ja olivat siis vuotta vanhempia, muodostivat oman porukan, Siekkilän koulusta tulleet omansa, Keskuskoulun (sittemmin Päämajakoulu) jätkät omansa jne. Minä olin oudon näköinen pitkätukka äidin ompelemissa tosi oudoissa vaatteissa enkä mahtunut mihinkään porukkaan. En halunnut nöyristellä. Jos en kuulu porukkaan niin en sitten kuulu. Välitunnit olin sitten tupakalla lukiolaisten tupakkapaikalla. Poissaolovihkoon piti laittaa lisää sivuja.

Kouluttajat altaaseen ja kossupullo käteen

Minähän olen käynyt melkoisen monta ammatillista koulua. Eka oli Nikkarilan metsätyökoulu, mistä valmistuin metsuriksi. Sen jälkeen oli Jämsänkosken metsäkonekoulu, mistä metsäkoneenkuljettajaksi. Siitä oli kiinnostusta metsäkoneasentajaksi, mutta sen jätin kesken. Siitä takaisin Mikkeliin ja kävin armeijan Mikkeliissä. Intin jälkeen ajoin vähän aikaa metsäkonetta ja sen jälkeen palokuntaan kesämieheksi. Seuraava koulutus Valtion palo-opisto, ensin palomieheksi ja sitten sairaankuljettajaksi 1983. Kävin vielä Kuopion kauppaopiston ja siitä laskentamerkonomiksi, ja olen myös suorittanut talonrakennusalan ammattitutkinnon.

Metsätyökoulussa ja metsäkonekoulussa opettajat oli tavallisia juntteja. Ei niillä juurikaan pedagogisia taitoja ollut mutta opettajankoulutuksen olivat käyneet. Kaikki olivat väröttömiä ja tylsiä jupertajia. Palomies- ja sairaankuljettajakoulutuksen kävin valtion palo-opistolla Espoossa vain pääsykokeessa. Hokasin, että palomiesopisto on ostamassa yhden palomieskoulutuksen luokan koulutuksen. Piti ilmoittaa erikseen halukkuutensa päästä tähän ryhmään ja minähän halusin! Ihailin Helsingin meininkiä, siellä oli iso pelastuslaitos ja seitsemän paloasemaa. Kalusto oli parempaa ja tuli vaikeampia tehtäviä kuin missään muualla. Siellä pitää olla taitavampi palomies. Kouluttajat olivat peruspaloiesimiehiä, palomestareita ja oli siellä muutama tosi pätevä rivimieskin. Kaikki oli kokeneita jätkeä ja meillä oli hirmu hyvä ja reilu tekemisen meininki. Meitäkin arvostettiin, vaikka oltiin alimmalla kastilla. Silti meihin suhtauduttiin kuin työkavereihin. Se suhtautuminen tuntui hyvältä. Ala kiinnosti kovasti ja alkoi tuntumaan siltä, että hommat sujuu hyvin. Palomiestodistus oli hieman keskiarvoa ylempi, mutta sairaankuljettajan todistus oli porukan toiseksi paras! Käytännön harjoituksista sain kaikista parhaat. Oli häkellyttävää, kun siellä oli sellainen traditio, että kun palomiesluokka on loppumassa, kouluttajat uitetaan letkualtaassa. Kun kouluttaja pitää viimeisen tuntinsa, käydään hänen kimppuunsa ja painetaan sukelluksiin altaaseen. Sitten kun oli uitettu, niin lyötiin kossupullo käteen. Kun kouluttajat oli uitettu, jumankauta minut uitettiin letkualtaassa! Ja kossupullo käteen. He kiittivät minua kaveruudesta. Olin kuulemma porukan ryhmähengenluoja!

Kouluttajista teki hyviä se, kun ne olivat niin ammattitaitoisia, kokeneita ja luotettavia. Ei käyty teoriaa teorian takia, vaan mielenkiintoisia ja vaikeita tilanteita. Ne osas tehdä siitä tosi mielenkiintoista. Yksi kouluttaja vei meidät letkutorniin erittäin korkeelle. Siellä oli parvekkeen kaiteessa palonaru kiinni. Kouluttaja hyppäs parvekkeen kaiteelle selkä tyhjyyteen ja toisella kädellä pitäen palonarusta kiinni. "Pitää omiin käsiinsä luottaa. Se on omatekemä solmu ja olen sen verran kevyt ja vahva", totesi kouluttaja. Sitten hän pudottautui yhden käden varassa alas ja kiipesi sitten kahdella kädellä ylös. Kaikkia jännitti, kun ukko kertoo puoli tuntia kaiteella, ja mietti että mitähän tässä tapahtuu. Sitten se pudottautuu ja jatkaa rauhallista puhettaan. Tarinan aihe oli siinä, että pitää luottaa omiin käsiinsä ja tietää mitä käsillään tekee. Palomies joutuu vaikeisiin paikkoihin ja

tilanteisiin. Kerran olin rankassa tilanteessa vaikeassa tulipalossa, joka oli lähtenyt palamaan syvältä rakenteesta. Palo oli vaikea sammuttaa, ja kun olet perkuleen korkealla jatkotikkaalla, pitkään tehny hommia ja pitäs paineletkua kannella ja kahella kädellä ei voi kiivetä tikkaita, kun on letku kädessä, niin kyllä se oli mielessä, että jos jalat lipsahtaa, niin minä pysyn tässä vaikka on 12 m korkeella ja kaikki kamat ja työkalut päällä. Tuollaiset jutut tekivät kouluttajista hyviä.

Matkustellessani multa on kysytty, että mikä oon ammatiltani, ja aina olen sanonut, että palomies. On monta varsinaista ammattia, mutta palomies on ylitse muitten. Kaikista ammattitaidosta pätevin olin matkailuyrittäjänä ja ensihoidon esimiehenä Punaisella Ristillä. Olen kaikista ylpein palomiesammattista. Opiskelu oli ihan mielekästä, vaikka kaikki oli ympätty niin tajuttoman lyhyeen ajanjaksoon. Alle viisi kuukautta kesti palomieskoulutus ja 12 viikkoa sairaankuljettajan koulutus. Nykyään pelastajan koulutus kestää 3 lukukautta eli 90 op ja ensihoitajan koulutus neljä vuotta. Ensihoitajan työtä minä tein ja opetin Punaisella Ristillä. Mulla oli hiton moinen lääkearsenaali mukana, luvat antaa suonensisäistä lääkitystä ja nestehoitoa sekä käyttää manuaalista defibrillaattoria. Lisäksi minulla oli lupa tehdä henkeä pelastavia kirurgisia operaatioita. Siihen ei ensihoitajan pitkä koulutus vielä yletä. Ja ai niin, minähän opetin palomiesluokalla moottorisahan käyttöä! Yhdessä isossa harjoituksessa näytin isolla pihakoivulla, miten puun kaato hoituu ahtaassa pihassa, ja sitten kaverit saivat kokeilla karsimista ja katkontaa. Kaikki tykkäs helkkaristi. Taipuneen puun katkaisussa täytyy todella tietää mitä tekee.

Työn jälki näkyy

Koulu-uraani en ole tyytyväinen. Kyllä mulla ois ollut kapasiteettiä aivan toiselle tasolle. Enhän minä hyvä opiskelija ole, mutta kun sen aiheen löytää niin olen ahne tietämään asiasta kaiken. Ja vielä jos jotain käsitöitä pääsee tekemään, niin löytyy intohimoa. Anoin keskussairaalaan opetusta, kun niillä on velvollisuus antaa sairaankuljettajalle koulutusta. Mutkailin itseni anestesia- ja lääketieteen kaveriksi: “Maanantai- ja tiistai-illat puol kahdeksalta heräämööseen, katsotaan miten pitkälle rahkeet riittävät”. Hän teki nukutuksia ja kertoi operaation erityispiirteistä. Miten aineita käytetään ja vaikuttaa toisiinsa. Hän aloitti ja kysyi: “onko tippaa tullut laitettua?”. Sanoin että “no on”. Seuraavaksi vaan lautanen käteen, että hän keskeyttää, jos homma ei toimi. “Mites toi laajennuskooppi?” hän kysyi. Tein ekan kerran ja onnistuin. “Kyllähän sie jotain tästä tiedät.”. Olin siellä monta viikkoa, ja opin kaikki nukutuslääkkeet. Niitä pyöritellessä tuli mieleen, että jos tämä ei tämän vaikeampaa ole, niin miksi tätä työtä tekevät saa nelinkertaisen palkan? Jos vain jostain olisin saanut jotain tukea tai ymmärrystä ja käytyä lukion ja lääkiksen... Näiden “paskaduunikoulutusten” takia olen joutunut yrittämään aivan äärimmäisyyksiä, jotta olisin saanut edes jotain haastetta tai työtyytyväisyyttä itselleni.

Työuraani puolestaan olen tyytyväinen. Näin vähäisillä koulutuksilla näin hyviin ja moneen hommaan olen päässyt. Näillä eväillä olen saanut aika helkkaristi aikaseksi. Hyvänä esimerkkinä ambulanssien suunnittelusta, kun koritehdas pyysi esittelemään Brasilian turvallisuusministerille ambulansseja. Kaikki tekeminen on auttanut ponnistamaan seuraavalle tasolle. Kaikesta työstä on ollut hyötyä. Minulla on tekevät kädet, ja osaan tehdä paljon. Toisaalta tämä on ollut tavallaan minun surma, kun tekevät kädet ei osaa olla tekemättä. Kaularangat ja olkapäät ja lonkat on kulutettu. Mutta ehkä tää duunarin elämä on ollut jopa vielä värikkäämpää, kuin jos olisin se anestesialääkäri, joka tekee samaa duunia hamaan tappiin. Ei sairaala ympäristönä ole välttämättä kovin kiva. Hyvin meni mutta menkööt.

Muisteluylöskirjattu ylös tammikuussa 2022.

Koulumuistot: Hannu Kakriainen

Muistelun ylöskirjannut: Eevertti Kakriainen

Tekstin julkaisutiedot:

Hannu Kakriainen & Eevertti Kakriainen 2024. Koulu elämässäni. Kasvatuksen historian ENSYklopedia. Helsinki: Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seura. https://www.kasvhistseura.fi/sites/kasvhistseura.fi/files/monipolvinen%20koulutieni_Kakriainen_0.pdf